

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Michal Škamrada

Obor: Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání – Přírodopis se zaměřením na vzdělávání

**Analýza ženských postav
v románu Jaroslava Havlíčka**

Neviditelný

Bakalářská práce

Olomouc 2015

**Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Jana Sladová, Ph. D.**

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem v ní veškerou literaturu, kterou jsem použil.

V Olomouci dne 19. dubna 2015

.....

Michal Škamrada

Poděkování

Děkuji paní doktorce Janě Sladové za odborné vedení mé bakalářské práce, poskytování rad a materiálových podkladů k práci. Dále bych chtěl poděkovat svým rodičům za velkou podporu při studiu.

Obsah

Úvod.....	5
1 Život a dílo Jaroslava Havlíčka.....	6
1.1 Biografie.....	6
1.2 Dílo.....	9
2 Román <i>Neviditelný</i>	13
2.1 Téma.....	13
2.3 Kompozice.....	14
2.2 Inspirace a vztah k biografii autora.....	15
3 Analýza ženských postav.....	17
3.1 Soňa.....	18
3.2. Katy.....	26
3.3 Pratec Karolína.....	31
3.4 Okrajové ženské postavy.....	34
Závěr.....	36
Použité zdroje.....	38
Primární literatura.....	38
Sekundární literatura.....	38
Internetové odkazy.....	39
Anotace.....	40

Úvod

Bakalářská práce se věnuje analýze a interpretaci románu Jaroslava Havlíčka *Neviditelný*. Hlavním cílem je podrobný rozbor výrazných ženských postav v tomto psychologickém románu. Analýza poukazuje na důležitost přítomnosti silných ženských charakterů v textu díla, díky nimž kniha graduje v jeden z nejlepších českých psychologických románů. Součástí práce je pokus o typizaci ženských postav v románu, charakteristika jejich chování a upozornění na nezvykle velké propojení autorova života se svou literární prací.

První kapitola nás seznamuje s životem a dílem Jaroslava Havlíčka. Její první podkapitola se zaměřuje na autorův životopis, zejména na zlomové situace ve spisovatelově životě. Havlíčkovo dílo je velmi ovlivněno jeho vlastními zkušenosti a skutečnými osobami, zejména manželkou Marií, které dokonce román *Neviditelný* věnoval. Proto se práce snaží jeho život probrat podrobněji. Druhá podkapitola shrnuje Havlíčkovo dílo s důrazem na často užívané stereotypy a podobnosti.

Druhá kapitola se krátce zabývá samotným *Neviditelným*. Rozebírá téma díla, zaměřuje se na kompozici a autobiografické prvky, kterými je román prostoupen.

Nejrozsáhlejší třetí kapitola bakalářské práce je rozdělena do více podkapitol a specializuje se především na analýzu ústředních ženských postav v románu *Neviditelný*. V prvních třech podkapitolách se podrobně analyzují tři výrazné ženské postavy, velký důraz je kladen na postoj cynického vypravěče Petra Švajcara v kontrastu s možným postojem čtenáře. Dále tato podkapitola poukazuje na podobnosti ženských charakterů v románu se skutečnými lidmi, jejichž životním příběhem se spisovatel inspiroval. K podpoře tvrzených informací a názorů používáme mnoho ukázek přímo z románu. Poslední podkapitola krátce pojednává o okrajových ženských postavách, pokouší se je také analyzovat a zjistit jejich přínos pro atmosféru románu.

Pramenem pro informace o životě a díle autora jsou rozsáhlé práce Josefa Rumlera, korespondence mezi Havlíčkem a jeho ženou, vzpomínky rodiny, literární slovníky a odborné stati. Pro analýzu postav je použita samotná kniha *Neviditelný*. Důsledně se dbá na vlastní rozbor. Podporou k analýze románu je odborná literatura, zaměřující se na problematiku interpretace díla, Havlíčkova monografie, vzpomínkové knihy a práce týkající se *Neviditelného*.

1 Život a dílo Jaroslava Havlíčka

Psychologický román patří k velmi oblíbeným žánrům nejen světové literatury, ale i té české. K Dostojevskému, Styronovi, Kafkovi a dalším uznávaným spisovatelům můžeme bez velkého rozhodování zařadit i české autory. Společně s Glazarovou Hostovským, Řezáčem apod. se do historie psychologických románů nesmazatelně zapsal právě Jaroslav Havlíček.¹

1.1 Biografie

Jaroslav Havlíček, jeden z našich nejvýznamnějších autorů psychologické prózy, se narodil 3. února 1896 v podkrkonošské Jilemnici jako druhorozený syn místního učitele a kronikáře Josefa Havlíčka a Julie Havlíčkové (rozené Nýtové), která byla dcerou nadlesního z okolí Chlumce nad Cidlinou.²

Život v severočeském městě přirostl Havlíčkovi k srdci. Jilemnice a její okolí spojené s četnými zážitky z dětství byly největším zdrojem spisovatelovy inspirace. V mnoha Havlíčkových povídkách a románech nacházíme hluboký otisk rodného města a autobiografické rysy. Havlíčkova manželka Marie dosvědčila svými vzpomínkami a dopisy, že manžel při psaní dost často vycházel z událostí jejich společného života, ze znalosti rodného kraje, ale hlavně z manželčiných vyprávění o její rodině a přátelích.

Již v mládí projevoval Havlíček o literaturu zájem, bylo tomu tak díky vlivu otce-učitele. Jeho otec Josef sám psal poezii a sbíral krajové pověsti, dokonce je autorem kroniky města Jilemnice. V době před válkou napsal Josef Havlíček ódu na císaře Františka Josefa, ve které oslavoval panovníkovo dlouhé mírové vládnutí a vydával příležitostně různé články na téma dění v Jilemnici.³ Ve svých vzpomínkách Havlíček děkuje otci za povzbuzování v dětském psaní a za neustálou podporu. Jak je zmíněno níže, Havlíčkův otec stál za prvním zveřejněním spisovatelových básnických textů v novinách.

Josef Havlíček byl podle autora na svého syna hrdý, vystříhal si z novin synovy vydané básně a Jaroslav Havlíček velmi litoval, že se jeho otec nedožil vydání prvního románu *Petrolejové lampy*⁴ – tehdy vydaného pod jménem *Vyprahlé touhy*, protože podle nakladatele byl takový název pro prodej perspektivnější.

---

¹ MLISOVÁ, Nella. *Byli a jsou...* Hradec Králové: Gaudeamus, 1997, s. 331.

² HAVLÍČEK, Jaroslav. *Máňa*. Hradec Králové: Kruh, 1981, s. 127.

³ HAVLÍČKOVÁ, Marie. „Jarda“. In HAVLÍČEK, Jaroslav. *Máňa*. Hradec Králové: Kruh, 1981, s. 177.

⁴ RUMLER, Josef. *Epik Jaroslav Havlíček*. Praha: Československý spisovatel, 1973, s. 283.

Z výše zmíněných informací je jisté, že rodiče syna v literární činnosti podporovali, uvědomovali si ale, že muž by měl ke svému životu přistupovat zodpovědněji a snažit se zaopatřit rodinu. A tak se Havlíček na popud rodičů po maturitě na jičínské reálce rozhodl studovat obchodní vědy na ČVUT v Praze, místo studií jemu blízkých oborů – zejména se zajímal o kresbu a psaní.⁵ Umění se sice při škole dále věnoval, ale svoje schopnosti uplatnil jen v okolních městech na kulturních zábavách a v lokálních divadlech.⁶ Vysokoškolské studium musel brzy přerušit. Nebylo to však kvůli neochotě studovat nebo špatnému prospěchu. Psal se totiž rok 1915 a Jaroslav Havlíček byl spolu s ostatními mladíky povolán do války.

Chvíli si pobyl v Kadani na důstojnické škole. Poté ho velitelství poslalo na frontu, kde se setkal s pravou tváří války. Tak jako každého člověka, tak i Havlíčka válka velmi poznamenala. Aktivně se účastnil nebezpečných bitev, musel poslouchat rozkazy, které mu byly „proti srsti“, dokonce byl dvakrát raněn. V dopise své tehdy ještě přítelkyni Marii Krausové se vyznává z těžkých válečných zážitků a popisuje jí, že sám vnímá, jak ho válka změnila a jak mu „pomohla“ si ucelit názor na život. Zmíníme zde jen úryvek z dopisu poslaného 6. června z Kadaně:

„Za ta léta vojny, vlivem prožívání a prociťování, dík životu, který k tíži vojny vždy kontrastem dal mi často nahlédnout v štěstí možného života, a tím pomohl i nenávidět, opovrhovat, vznikl ve mně pevný názor. Názor vyšel z hloubky, přirozeně, postupně. K mé vůli žít, k mé touze, k mým snům lepší se neodbytně denně. Sny tíží přítomnost, přirozené myšlenky touh otravuje nenávist k žitému. Zachovám si svoje, a to stojí v přímém odporu s otroctvím, které cítím. Mám dvoji život, a chce se mi jen jeden...“⁷

Záměrně zde citujeme z knihy Josefa Rumlera, který je autorem mnoha doslovů, komentátorem Havlíčkova života i díla a autorem citované knihy *Epik Jaroslav Havlíček*. Josef Rumler zmíněný dopis a jeho obsah bere jako klíčový zlom v Havlíčkově životě, bez kterého by spisovatelovy romány nebyly tak živé, pravdivé a autobiografické. Vždyť podle něj je Havlíček jedním z mála autorů, u kterých můžeme vlastní životopis v literární tvorbě přímo cítit, protože Havlíček často vychází přímo ze svého života.⁸

---

⁵ Tamtéž, s. 178-179.

⁶ RUMLER, Josef. *Epik Jaroslav Havlíček*. Praha: Československý spisovatel, 1973, s. 13.

⁷ Tamtéž, s. 28.

⁸ Tamtéž, s. 28.

Z fronty napsal Havlíček své budoucí ženě Marii mnoho dopisů i pohlednic⁹ a postupem času se z přátelského vztahu začal vyvíjet vztah milostný. O Máňu, jak ji Havlíček říkal (a dokonce tak pojmenoval svou vzpomínkovou prózu), se spisovatel zajímal už jako dospívající chlapec. Patřila do bohaté mydlářské rodiny a byl o ni ve městě mezi mládenci velký zájem. Když mu bylo sedmnáct a Krausové patnáct, začali podnikat časté večerní vycházky a tu a tam si dopisovali.

Po jeho odvedení a krátkých návštěvách během války doma si začali korespondovat pravidelně. Ona i Havlíček však byli dlouholetými přáteli a o vztahu zatím nemohla být ani řeč. Až po delším pobytu v domácím léčení se začali více sblížovat. Komplikovaný vztah prošel během války (a hlavně po ní) různými rozchody a zvraty.¹⁰

Po návratu z války nastoupil Havlíček jako úředník pražské Živnostenské banky. Snažil se pokračovat ve studiu ČVUT, ale kvůli časové náročnosti práce školu nedokončil. Krausová se mezitím zasnoubila jinému muži, ale pak se (s lehkou nevolí rodiny) rozhodla pro Jaroslava Havlíčka. Marii Krausovou si Havlíček vzal roku 1921 a měli spolu syna Zbyňka a dceru Evu - jeho syn Zbyněk Havlíček byl známým surrealistickým básníkem¹¹ a dcera výtvarnicí.

I přesto, že ho práce v bance nebavila, stále jako úředník pracoval. Nemohl si kvůli rodině dovolit měnit zaměstnání. Zároveň s nástupem do banky se začal Havlíček soustavně věnovat literatuře. Po práci a ve volných chvílích neustále psal.¹² Svě práce ale nikam neposílal a četli si je jenom známí a rodina. Podle manželky Marie si Havlíček nevěřil a nedoufal, že by někoho jeho tvorba mohla zajímat. Ve svých vzpomínkách na prvopočátky Havlíčkova vstupu do světa literatury napsala tuto úsměvnou část:

Jarda sám neměl v té době otisknutou žádnou básničku ani povídku, neodvážil se je někam poslat. Až při jedné návštěvě Jardova tatínka zašel dědeček za svým krajanem Antalem Staškem, který bydlel v Horní Krči, a vzal s sebou některé Jardovy práce. Stašek

---

⁹ Většinu těchto dopisů poskytla Marie Havlíčková k teoretické práci Josefa Rumlera a i k vlastní vzpomínkové knize o svém muži, kterou zde často citujeme.

¹⁰ Počátky jejich vztahu a s tím spojené krásy i nesnáze popisuje Havlíček detailně ve své vzpomínkové próze *Máňa*.

¹¹ Zbyněk Havlíček se v rozsáhlých dopisech, které si psal se svou milenkou Evou Prusíkovou, o Jaroslavu Havlíčkovi velmi často zmiňuje. Snažil se pochopit všechny otcovy myšlenky, inspiraci apod. Popisuje zde i vliv, který na něj měla otcova literární práce i život s ním, a přesto, že otec kvůli práci neměl tolik času na děti, byl mu velkým vzorem. V jednom dopise informoval Zbyněk Havlíček Prusíkovou o své budoucí účasti na výročním setkání po dvaceti letech od otcova úmrtí. Svěřil se jí se svou touhou - podílet se nějak na vzpomínce na otce a nebýt jen ve funkci syna. Rozsáhlá korespondence mezi milenci byla vydána po smrti Prusíkové s jejím souhlasem pražským nakladatelstvím Torst.

¹² CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury – od počátků do roku 1945*. Praha: Adonai, 2001, s. 139.

je potom poslal F. X. Procházkovi, redaktoru časopisu Zvon, a ten je postupně uveřejňoval. Pak už se sám odvážil posílat věci do jiných redakcí, ale když bylo třeba vyjednat něco osobně, pak posílal mne, musela jsem s velkým sebezapřením jít, a tak jsem poznala spisovatele F. X. Procházku, nakladatele pana Jandu, pana Vilímka, chodila jsem do Národních listů pro mírné honoráře.¹³

Díky pomoci Antala Staška se mohl Havlíček stát spisovatelem, avšak práce v bance se kvůli zaopatření rodiny vzdát stejně nemohl. Než vydal roku 1935 první román *Petrolejové lampy* (dříve *Vyprahlé touhy*), byl autorem mnoha povídek. Největší ohlas a nejlepší kritiky mu vynesl jeho druhý román *Neviditelný*, který vydal roku 1937, další prózy mu takový úspěch nepřinesly.

I po uveřejnění mnoha románů pokračoval v nenáviděné práci úředníka, avšak jeho chatrné zdraví, které ho trápilo už od dětství, ho začalo opět zrazovat. Roku 1940 se poprvé výrazněji projevila přepracovanost a vyčerpání. Havlíček onemocněl, dlouze se léčil, ale nakonec se do práce v bance znovu vrátil. V tomto protektorátním období byl kritiky osočován z nemravnosti, to když vydal sbírku povídek s názvem *Neopatrné panny*. Na nepochopení ze strany kritiků byl Havlíček zvyklý, a tak v psaní pokračoval dál, i když byl touto skutečností velmi znechucený.¹⁴

V roce 1943 byl znovu upoután na lůžko, opět za to mohlo vyčerpání z nesnadné práce úředníka a spisovatele v jedné osobě. Z nenápadné chřipky se vyklubal zápal plic spojený se zánětem mozkových blan. Zdraví ho tentokrát zradilo naposledy a dne 7. dubna 1943 spisovatel Jaroslav Havlíček zemřel ve vojenské nemocnici na zánět mozkových blan. Bylo mu čtyřicet sedm let a zanechal po sobě (kromě své rodiny) i mnoho nedokončených a neuverejňených děl.

1.2 Dílo

Jaroslav Havlíček vstoupil do literárního povědomí roku 1924 s pomocí rodinného přítele Antala Staška díky svým poetickým pracím, které uveřejňoval v časopise *Zvon*. Další básně byly poté tištěny jak ve *Zvonu*, tak i v *Národních listech* a *Cestě*.

Brzy se Havlíček z původně básnického zaměření přeorientoval na tvorbu čistě prozaickou. Povídky vydával nejprve časopisecky, za zmínku stojí například *Duch soudce*

---

¹³ HAVLÍČKOVÁ; MLISOVÁ; TAUDYOVÁ. *Jaroslav Havlíček: Neklidné srdce – vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence*. Liberec: Odkazy, 2006, s. 66.

¹⁴ RUMLER, Josef. *Epik Jaroslav Havlíček*. Praha: Československý spisovatel, 1973, s. 16.

Pauknera z roku 1928, krátký text s kriminální tematikou. Avšak úplně první povídkou, kterou sám spisovatel považuje za svou lyrickou prvotinu, je *Cesta loutek* z roku 1927, knižně vydána společně s povídkami *Černá paní*, *Matylda*, *Bratr* a dalšími až po autorově smrti a to díky Josefu Rumlerovi.¹⁵

Období kolem roku 1927 se stává nejplodnějším, pokud jde o povídkovou tvorbu. V krátkém časovém období se tvořily základy pro jeho románová a novelistická díla. *Zánik městečka Olšiny vzniká v první verzi r. 1930, Neviditelný vzniká v první verzi jako stodesetistránková povídka r. 1932, Synáček v první, čtyřicetistránkové verzi rovněž r. 1932.*¹⁶

K prvnímu knižnímu vydání Havlíčkových povídek došlo roku 1929, kdy vyšla knížka *O knihožroutovi* v soukromém tisku s pomocí Jaroslava Picky, který stál i za zveřejněním *Smrti bibliomanovi* z roku 1931 – taktéž soukromým tiskem. Jeho povídková tvorba je velmi žánrově rozmanitá a často jsou texty na povídku nezvykle rozsáhlé.¹⁷

Nejvýznamnějším odvětvím Havlíčkovy tvorby jsou jeho rozsáhlé prózy. První velká práce, která se mu podařila dostat na světlo světa, byla kniha vydaná roku 1935 pod názvem *Vyprahlé touhy* v nakladatelství Sfinx. Původně zamýšlený název *Petrolejové lampy* mu byl nakladatelem pozměněn, což Havlíček nesl velice těžce. Možná i proto, že bylo tak hrubě zasáhnuto do jeho prvotiny, nepokračoval dál v zamýšlené jilemnické trilogii a vrátil se k ní až pozdě na to, aby ji stihl dokončit.¹⁸ Román stihl ještě přepracovat, jeho vydání s původním názvem se bohužel nedežilo.

Petrolejové lampy popisují život osudem těžce zkoušené Štěpky Kiliánové, která ale navzdory nepříznivé a tíživé situaci (její manžel je syfilitik s nastupující paralýzou) dokáže díky své povaze vše přetrpět a román skončí vcelku optimisticky. Objevuje se zde silný ženský charakter, velký vzor pro ostatní hlavní hrdinky v Havlíčkových románech. Podobnost s ženami v *Neviditelném* je opravdu nápadná, podrobný rozbor těchto charakterů je popsán ve třetí kapitole této bakalářské práce. Protože se jednalo o první román z připravovaného jilemnického cyklu, nese velké známky autobiografičnosti. Postavy i prostředí se podobají skoro do detailu své reálné předloze.¹⁹

---

¹⁵ RUMLER, Josef. „Povídky z Havlíčkova kufru“. In HAVLÍČEK, Jaroslav: *Zázrak flamendrů – povídky z kufru*. Praha: Československý spisovatel, 1964, s. 474.

¹⁶ Tamtéž, s. 488.

¹⁷ MENCLOVÁ, Věra; VANĚK, Václav. *Slovník českých spisovatelů*. Praha: Libri, 2005, s. 219.

¹⁸ HAVLÍČKOVÁ; MLISOVÁ; TAUDYOVÁ. *Jaroslav Havlíček: Neklidné srdce – vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence*. Liberec: Odkazy, 2006, s. 68-69.

¹⁹ HAVLÍČKOVÁ; MLISOVÁ; TAUDYOVÁ. *Jaroslav Havlíček: Neklidné srdce – vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence*. Liberec: Odkazy, 2006, s. 69-78.

I přesto, že *Petrolejové lampy* jsou zásadním dílem v Havlíčkově tvorbě, nejvíce oceňovaným románem čtenáři i kritiky se stal psychologický román *Neviditelný* z roku 1937, *Neviditelný* dostal dokonce cenu České akademie, ale současně byl společností přijat jako tzv. „černý román“. Manželka Marie ve svých vzpomínkách uvádí, že při uvedení románu na trh zakazovali doktoři v porodnici těhotným ženám jeho čtení, aby zabránili případnému stresu budoucích matek a strachu o dítě.²⁰ V tomto díle se autor velice nápadně inspiroval rodinou své ženy, což je popsáno ve druhé a třetí kapitole bakalářské práce.

Po opěvovaném *Neviditelném* se autor uvedl opět temně laděným románem *Ta třetí*. Roku 1939 se čtenáři seznámili s dalším velmi cynickým a nepřilíš kladným hlavním hrdinou jako v *Neviditelném*. A znovu se do tohoto díla vkrádá motiv smrti, jako je tomu tak ve většině Havlíčkových próz. Zde je smrt dokonce označena v názvu, je „Tou třetí“, kterou si hlavní hrdina nakonec vybere za „ženu“.

Ve stejném roce, ve kterém vyšel román *Ta třetí*, začal Havlíček psát další díl svého zamýšleného „jilemnického cyklu“. Po *Petrolejových lampách* jsme se měli se Štěpkou Kiliánovou setkat znovu ve *Vlčí kůži*, avšak tuto práci nikdy nestihl dokončit a nedokončená byla vydána až posmrtně v roce 1967 přičiněním Josefa Rumlera.²¹

Početných ženských charakterů se Havlíček nevzdává ani v následujícím románu vydaném v roce 1940 s názvem *Helimadoe*. Podivuhodný název knihy je složen z počátečních slabik pěti dcer venkovského doktora Hanzelína – Heleny, Lídy, Marie, Dory a Emy. Děj *Helimadoe* se opět odehrává na maloměstě a hlavní hrdina je až nápadně podobný spisovatelovi samotnému – nemoci, ozdravné pobyty aj. Po vydání románu byl Havlíček vyčerpán a objevily se u něj poprvé příznaky nemoci z přepracování.²²

Rok 1941 byl pro autora velice plodný. Dal za vznik novelám *Komtesa Camilla*, *Útěk z civilizace* a *Kamenný orchestr*. Poslední zmíněná práce patří mezi jinotajné texty s protifašistickou tematikou.²³ V tomto roce stačil ještě Havlíček uvést na trh soubor povídek *Neopatrné panny*. Povídky popisují osud pěti žen během první světové války. O rok později byl označen právě kvůli *Neopatrným pannám* za nemravného autora. Bylo to

---

²⁰ Tamtéž, s. 79.

²¹ Tamtéž, s. 130.

²² RUMLER, Josef. *Epik Jaroslav Havlíček*. Praha: Československý spisovatel, 1973, s. 291.

²³ BLAHYNKA, Milan. *Čeští spisovatelé 20. století – slovníková příručka*. Praha: Československý spisovatel, 1985, s. 169-170.

díky přičinění protektorátních úředníků, kteří v pěti povídkách viděli potencionální hrozbu pro mládež a Havlíček se proto musel dostavit před soud s vysvětlením.²⁴

Novelu *Synáček* v definitivní verzi vydal spisovatel až v roce 1942 a znovu jsme se mohli setkat s tak častým tématem nemoci. Rok na to rozepsal Jaroslav Havlíček romaneto *Smaragdový příboj*, nestihl ho však dokončit – vydáno bylo roku 1946 nakladatelstvím Petr.²⁵ Než spisovatel zemřel, napsal ještě v roce 1942 svou jedinou filmovou povídku *Skleněný vrch*, kterou stihnul ještě 9. ledna 1943 v Lucerně na premiéře vidět. Snímek se jmenuje *Barbora Hlavsová*²⁶, scénář podle *Skleněného vrchu* zhotovil Karel Steklý a režíroval jej Martin Frič, pro kterého to byl jubilejní padesátý film.²⁷ Námět pro scénář k filmu po autorově smrti našli i *Petrolejové lampy*, *Neviditelný* a *Ta třetí*.²⁸

Mnoho Havlíčkových textů se dostalo na veřejnost až po jeho smrti. V souborech *Vzdoropohádky*, *Zázrak flamendrů* a *Prodavač času* se podařilo nakladatelství Československý spisovatel s pomocí redaktora Josefa Rumlera uspořádat a vydat většinu autorových textů, které si zasloužily zveřejnit.

---

²⁴ HAVLÍČKOVÁ; MLISOVÁ; TAUDYOVÁ. *Jaroslav Havlíček: Neklidné srdce – vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence*. Liberec: Odkazy, 2006, s. 96-97.

²⁵ Tamtéž, s. 293.

²⁶ Odkaz na ČSFD - <http://www.csfd.cz/film/3085-barbora-hlavsova/>.

²⁷ HAVLÍČKOVÁ; MLISOVÁ; TAUDYOVÁ. *Jaroslav Havlíček: Neklidné srdce – vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence*. Liberec: Odkazy, 2006, s. 140.

²⁸ BLAHYNKA, Milan. *Čeští spisovatelé 20. století – slovníková příručka*. Praha: Československý spisovatel, 1985, s. 171.

2 Román *Neviditelný*

Druhý román Jaroslava Havlíčka *Neviditelný*, oceněný cenou České akademie, je rozpracovanou stejnojmennou povídkou z roku 1931, která však nikdy nevyšla. Kniha byla kritikou velice kladně přijata, i když byl Havlíčkovi znovu přisuzován, zcela neprávem, přílišný naturalismus.²⁹ V nakladatelství Sfinx, kde měl spisovatel podepsanou smlouvu a musel jim nosit každou novou práci, donutili Havlíčka román seškrtnat a nakonec ho stejně nepřijali. *Neviditelný* proto vyšel až v nakladatelství Vílínek v roce 1937 a Jaroslav Havlíček se díky němu zapsal nesmazatelně do historie české literatury.³⁰

Ani filmoví tvůrci neodolali skvělému námětu a podle *Neviditelného* natočili dva filmy. V roce 1965 se režisérovi Jiřímu Bělkovi povedlo uvést televizní inscenaci *Neviditelný*³¹ a o dvacet tři let později byl roku 1988 na motivy románu natočen režisérem Jiřím Svobodou film *Prokletí domu Hajnů*.³²

2.1 Téma

Havlíčkův *Neviditelný* pojednává o úpadku rodu mydlářů vlivem dědičného šílenství, které postihuje poslední tři generace rodiny.³³ Téma neblahého konce bohatého rodu lze najít u mnoha autorů, Havlíček ho však dokázal originálně pojmout a barvitě vykreslit.³⁴

Hajnova rodina zatížena šílenstvím, které si jako „dědictví“ nosí v genech, nemá dalšího mužského potomka a do hry tak vstupuje ambiciózní Petr Švajcar - ženich. Ten se chce na Hajnově podniku přiživit a později by mu celá továrna spadla do klína. Setkává se ale se zvláštní hrou v boháčově domě, kde se vše podřizuje bláznivému strýci. Jeho domnělou neviditelností terorizuje celou rodinu, která s ním šarádu hraje. Petr se tomuto podivnému stylu života nepřizpůsobuje a po napadení jeho manželky strýcem přinutí tchána, aby psychicky nemocného dal do ústavu.

Šok, který Švajcarova manželka Soňa zažije, v ní zanechá ničivé stopy a onemocní také. Doktor při důkladném vyšetření zjistí, že je Soňa těhotná a ona se v poblouznění

---

²⁹ RUMLER, Josef. *Epik Jaroslav Havlíček*. Praha: Československý spisovatel, 1973, s. 123.

³⁰ HAVLÍČKOVÁ; MLISOVÁ; TAUDYOVÁ. *Jaroslav Havlíček: Neklidné srdce – vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence*. Liberec: Odkazy, 2006, s. 79-81.

³¹ Odkaz na ČSFD - <http://www.csfd.cz/film/174031-neviditelný/>

³² Odkaz na ČSFD - <http://www.csfd.cz/film/8829-prokleti-domu-hajnu/>

³³ VOISINE-JECHOVA, Hana. *Dějiny české literatury*. Jinočany: H+H, 2005, s. 451-452.

³⁴ RUMLER, Josef. *Epik Jaroslav Havlíček*. Praha: Československý spisovatel, 1973, s. 128.

utvrdí v tom, že otcem je strýc Cyril. Neviditelnost strýce Cyrila začne dostávat reálné podoby „převtělením se“ do jejího povědomí a psychický teror zažívá rodina znovu, avšak mnohem drastičtějším způsobem, než tomu bylo u strýcovy nemoci. Nyní je zde už od prvopočátku Sonina šílenství přítomen Švajcar, který se rozhodne zachránit své dítě před nemocnou matkou a neštítí se ani myšlenek na manželčino odstranění. Povede se mu „pomocť“ šílené se sebevraždou, ale jeho malý syn Peťa, právoplatný dědic Hajnovy továrny, onemocní zánětem mozkových blan a jen s pomocí obětavosti Švajcarovy milenky přežije. Nemoc z něj udělá nesamostatného a neschopného, čímž se cynickému a nemorálnímu Švajcarovi znechutí. Rodinné šílenství pokračuje, Hajnův rod směřuje k záhubě a vypravěč viní „neviditelného pozorovatele“ ze zmaru svého úsilí.

2.3 Kompozice

Román je členěn na dvacet kapitol. V první s názvem *Deset let* a poslední kapitole pojmenované *Kdo je vinen?* se ocitáme v „současnosti“. V ostatních kapitolách se Petr Švajcar věnuje vyprávění svého života od dětství až po „současnost“- můžeme tedy říct, že se jedná o rámcovou kompozici.

Líčení událostí je velmi podrobné, kromě úvodu, první kapitoly o svém dospívání a závěru, ve kterém vypravěč „skáče“ po více letech, se Petr snaží podrobně popsat veškeré důležité situace chronologicky. Čas se tak většinou mezi oddíly posouvá jen v řádech dnů a měsíců.

V úvodu vypravěč nastíní, že se bude snažit příběh sepsat a v poslední části zjišťujeme, že mu psaní zabralo dva roky. V některých pasážích vstupuje vypravěč do podrobného výkladu a na událost, která se odehrává v „přítomnosti“ začne nahlížet z hlediska „minulosti“, brzy se ale vrátí do zaběhlého schématu bez vyzrazení finálního vyústění příhody. Udržuje tak čtenáře v napětí a očekávání velkého zvratu, který všechny šokuje. Jako příklad předznamenávání „budoucí“ hrůzy můžeme použít následující ukázkou, kdy se psychická nemoc u Soni projevuje v plném rozsahu a ona začne tvrdit, že strýc Cyril, její domnělý milenec, utekl z ústavu pro duševně choré, protože konečně přišel na to, jak skutečně zmizet. V Hajnově domě je nový blázen:

Hle – říkal jsem si – nový blázen v Hajnově domě. Nelze se domnívati jinak, než že tento dům je opravdu prokletý. Snad do jeho základů napsal kterýsi ďábel strašlivou

*sudbu, že zde neustále bude žít někdo, kdo se minul rozumem. Netušil jsem, že v myšlenkách pronáším proroctví.*³⁵

Některé názvy kapitol jsou pojmenovány podle hlavního tématu, o kterém Petr Švajcar vypravuje – například *Já, Soňa, Neviditelný, Továrna* atd. Jiné nesou názvy poněkud tajemnější a jejich pojmenování souvisí s kapitolami předchozími – viz *Zasažená, Rány mokvají, Tanec nad propastí, Propast se otvírá* atd. I titul románu – *Neviditelný* – patří mezi ty tajemné. Přestože je tak nazvána i čtvrtá kapitola a my bychom si mohli myslet, že známe význam onoho „neviditelného“, na dalších stránkách zjišťujeme, že neviditelnost nabývá mnohem většího rozměru, než je bláznivý strýc.³⁶

2.2 Inspirace a vztah k biografii autora

Často se zmiňujeme o autorově inspiraci ve vlastním životě. Psychologický román *Neviditelný* je toho příkladem. V úvodu knihy je napsáno věnování Máně Krausové, což bylo rodné příjmení jeho životní lásky – manželky Marie. Dílo není Krausové jen věnováno, je rodinou Krausů hluboce inspirováno. Celá scéna, kdy unikne Švajcar se Soňou na půdu a pozorují mezi haraburdím portrét zakladatele mydlářského rodu Hajnů, má vcelku identický reálný původ. Marie Krausová ve vzpomínkové próze *Jarda* vypráví o tom, jak společně s Jaroslavem Havlíčkem unikli před svatebním shonem na půdu, kde mu ukázala staré obrazy³⁷, skoro identická situace se stane v *Neviditelném*.

Hugo Hynek Hajn byl vytvořen velmi přesně podle Mariina dědečka Františka Felixe Krause, který stejně jako Hajn převzal po tragické smrti otce mydlářskou firmu a jeho matka zešílela. Teta Karolína, Katy, bratři Fürstovi, Lachmann atd. - ti všichni mají svůj reálný předobraz.³⁸

Zasazení děje do města Jesenice, jež se svým názvem podobá Havlíčkově milované Jilemnici, by nás mohlo vést k závěru, že i tady lze hledat určité podobnosti. Podle manželky Marie se sice Jilemnici autor inspiroval, ale změnil ji na průmyslovější město.³⁹ Prostředí, kde se většina děje románu odehrává, není totiž město, ale Hajnova rezidence, a

---

³⁵ HAVLÍČEK, Jaroslav. *Neviditelný*. Praha: Československý spisovatel, 1958, s. 290.

³⁶ Podrobně se otázce „neviditelnosti“ v Havlíčkově tvorbě věnuje kniha *Fascinace neviditelností* od Josefa Fulky a Jaroslava Novotného.

³⁷ HAVLÍČKOVÁ, Marie. „Jarda“. In HAVLÍČEK, Jaroslav. *Máňa*. Hradec Králové: Kruh, 1981, s. 86.

³⁸ HAVLÍČKOVÁ; MLISOVÁ; TAUDYOVÁ. *Jaroslav Havlíček: Neklidné srdce – vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence*. Liberec: Odkazy, 2006, s. 79-85.

³⁹ Tamtéž, s. 83.

tak zde nebyl prostor na vykreslení Jesenice, která by tolik korespondovala s Havlíčkovou Jilemnicí.

Jak jsme se přesvědčili, *Neviditelný* je životem Havlíčkovy manželky přímo „prošpikován“. Podobní lidé, podobné prostředí, podobná mydlářská firma atd. Sám autor si byl vědom, že bez inspirace, kterou mu manželka přinesla, by román nikdy nenapsal tak přesvědčivě a své ženě v dopise sdělil, že jí věnuje *Neviditelného*, protože je „celý její.“⁴⁰ Reálný základ je podle Marie Havlíčkové čerpán jen do svatebního dne, další vývin, události a příhody jsou čistě vykonstruované v autorově hlavě.⁴¹

---

⁴⁰ Tamtéž, s. 85.

⁴¹ Tamtéž, s. 84.

3 Analýza ženských postav

V *Neviditelném* se setkáváme s Petrem Švajcarem, díky jehož vyprávění se dozvídáme celý příběh a osudy charakterů v románu. Za ústřední ženskou postavou, kolem které se Petrovo vyprávění točí, by se dala považovat Soňa Hajnová, avšak Katy a prateta Karolina mají na celkové vyznění tohoto psychologického románu svůj velký podíl, a proto nemůžeme s absolutním přesvědčením říct, jaký ženský charakter je nejdůležitější. Ženských postav v díle celkově není mnoho, ale v následujících podkapitolách se budeme snažit popsat všechny, o kterých se domníváme, že mají v analýze postav své místo.

Román *Neviditelný* je výkladem minulosti „vševědoucího“ vypravěče, jehož prostřednictvím je nám sdělován nejen vnější popis jednání, ale i vnitřního rozpoložení postavy. Vše je ale popsáno pouze tak, jak situaci vidí vypravěč – v našem případě Petr Švajcar. Kniha je vyprávěním vystavěna tak, že dává do popředí protagonistovy postoje, není ale žádné jiné svědectví než to jeho.⁴² Havlíček tak vkládá čtenáři do hlavy jen jeden pohled na věc a neusnadňuje nám si při čtení románu utvořit nějaký vlastní názor.^{43 44} Lubomír Doležel, přední český naratolog, pojmenovává tento naratologický styl jako osobního vypravěče s autentifikační autoritou „vševědoucího“ vypravěče.⁴⁵ Podle Josefa Peterky je takový vypravěč limitovaný, protože se v ději přímo angažuje a je nespolehlivý.⁴⁶ Narativní způsob „vševědění“ můžeme vidět například v úvodu knihy, kdy Švajcar vykresluje první příchod Soni do jeho bytu, jak vypravěč ví, co se jí honí hlavou:

Řekl jsem jí, že jsem nic nepřipravil, abych ji nepolekal, že však, chce-li, můžeme si nyní jít koupit nějaké víno a zákusek. Příkyvovala radostně. Tak jsme spolu seběhli se schodů jako bujná mládež. Nyní Soňa chtěla, aby každý v domě viděl, že byla u mne v bytě. Byla velmi pyšná na svůj statečný čin.⁴⁷

Stejného „vševědoucího“ mužského vypravěče použil Havlíček ve svém dalším psychologickém románu *Ta třetí*, kde nahradil egoistu Petra Švajcara podobným typem postavy – Jiřím Mánkem.

⁴² EAGLETON, Terry. *Úvod do literární teorie*. Praha: Albatros, 2010, s. 209.

⁴³ STANZEL, Frank. *Teorie vyprávění*. Praha: Odeon, 1988, s. 21-29.

⁴⁴ FULKA, Josef; NOVOTNÝ, Jaroslav. *Fascinace neviditelností*. Praha: Togga, 2009, s. 61-63.

⁴⁵ DOLEŽEL, Lubomír. *Narativní způsoby v české literatuře*. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2014, s. 64.

⁴⁶ PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. Praha: Univerzita Karlova, 2006, s. 152.

⁴⁷ HAVLÍČEK, Jaroslav. *Neviditelný*. Praha: Československý spisovatel, 1958, s. 61.

3.1 Soňa

Soňa Hajnová, budoucí Švajcarova manželka, se v románu objevuje velmi brzy. Třetí kapitola s názvem *Soňa* je prvním vstupem „reálné“ Soni do vypravěčova života. Stejně jako všechny ostatní charaktery, je i ona představována čtenáři vyprávěním hlavního hrdiny. Ten v ní ihned vidí pouze rozpustilou, posměvačnou a rozmazlenou dcerku bohatého muže. Následující ukázka to jen potvrzuje:

Tahala mě s sebou držíc mě za rukáv, kam se jí právě zachtělo, nutila mě rozvíjeti náměty, z nichž čišel posměch, a vyzývavě se smála do očí všem, kteří kráčeli okolo a jichž jsem se právě dotkl jízlivým vtípem. Nemyslím, že byla tak obzvláště dobře vychována, jak o ní tvrdil Dont.⁴⁸

V pokročilejší fázi vypravování se prostřednictvím pratetina vzpomínání na Soninu zesnulou matku dozvídáme, že je jí Soňa velmi podobná. Pod dohledem pratety se však takto chovat nemohla, a tak se její pravá veselá a bezprostřední povaha projevovala na prázdninách v Praze.

S fyzickou podobou Soni nás autor i vypravěč seznamují již v úvodu, kdy Petr Švajcar prochází celým domem a rozpomíná se na lidi, které zde potkal a jejichž osudy se mu vryly do paměti. Při vstupu do Sonina pokoje se nám dostává první, avšak podrobné, vnější charakteristiky této postavy:

Soňa byla malá. Měla drobnou tvář, šedomodré, nebo spíše šedozelené oči. U kořene nosu a na tvářích měla pihy tak husté, že ji činily osmahlou. Vlasy tak tmavé, že byly skoro černé. Malá, velmi pěkná ústa. Štíhlé nohy, drobná dětská hrud'. Nebyla význačně krásná, byla jen hezká. V její postavě, v jejím zjevu bylo cosi svěžího a jasného. Rty měla tak červené, tak lesklé, že v některých dnech působily dojmem krvavé rány.⁴⁹

Havlíčkova manželka Marie ve vzpomínkové próze *Jarda* dosvědčuje nejen Havlíčkovu obrovskou inspiraci rodinnou historií své ženy, ale že i ona sama se stala velmi věrným zpodoběním Soni Hajnové: *Soňu líčí Jarda v románě takovou, jakou jsem bývala já ve svém mládí, připisuje jí hodně z mých vlastností i celkový zjev.⁵⁰*

Postupem času Švajcar odkrývá Soniny další vlastnosti, to až v něm vzbudí zájem jeho slibná budoucnost, která by ho čekala coby majitele továrny jejího otce. Vypočítavý Petr začne dívku blíže poznávat. V počátcích jejich vztahu, lze jej označovat jako

---

⁴⁸ Tamtéž, s. 40.

⁴⁹ Tamtéž, s. 11-12.

⁵⁰ HAVLÍČKOVÁ, Marie. „Jarda“. In HAVLÍČEK, Jaroslav. *Máňa*. Hradec Králové: Kruh, 1981, s. 187-188.

přátelský, vidíme Soňu stále jen jako rozpustilou koketu se zálibou v tajném posmívání. *Tajemství ji asi lákalo a také trochu lekalo. Instinkt jí napovídal, že to vše vypadá příliš důvěrně. Byl jsem přece cizí člověk. Proč si z Donta a jeho ženy netropiti otevřeně žerty tam u nich, mezi nimi?*⁵¹

Jakmile do hry o dívčino srdce vstoupí mezi Švajcara a ji bratři Fürstové, kteří jsou dívce věkově mnohem blíží, lze Soňu bezpochyby považovat za koketu, čímž ale zájem Švajcara vzrostl. Cynik s nezájmem o ženy se jí začne dvořit více než předtím. Díky nastalé situaci se soky v lásce se dozvídáme, že Soně imponují silní a stateční muži. Vzrušuje ji nebezpečí: *Soňa, již jsem se nikdy slovem nezminil o tom, že jsem také prodělal válku, vyjekla překvapením. Jala se mne bouřlivě vyptávat. Byla z oněch dívek, které mužskou bolest chápu skoro pohlavně.*⁵²

Toto tvrzení lze podpořit ještě Švajcarovým velice vypočítavým „důkazem“ lásky:

*Libali jsme se znova, a tu jsem vzplanul a jal se jí vyhrožovati, že jestliže mě přestane mít ráda, nevím, co udělám! A abych dokázal svou zuřivost, chopil jsem ji v podkolení a v podpaží, a nadnesl ji přes zábradlí nad propast. Byl to strašlivý vtip a mohl se mi nevyplatiti, kdyby mě byl někdo zdola pozoroval, měl však velkolepý výsledek. Opojila ji má síla a mé vyznání. Visela nad hlubinou jako dítě v objetí matčině. Pak jsem ji postavil na nohy a ona mi ovinula obě ruce kolem krku a zašeptala: „Peťo!“*⁵³

Po jeho vyznání se ze Soni – spiklence stává Soňa – milenka. Už na předchozích stranách lze pozorovat určitý vývoj z dětské roztržitosti a dovádivosti k zamílovanému vzplanutí, avšak zde je zlom nejvíce patrný. Jedná se o první větší posun, avšak ne poslední. Tato postava prochází absolutní změnou, protože zešílí a je velmi nepředvídatelná. Úkolem této práce je ženské postavy analyzovat a pokusit se o typizaci, avšak u Soni je velmi těžké mluvit jen o jednom typu charakteru. Na počátku mladé veselé děvče, na konci agresivní psychopat.

Dívka je rozhodnuta se Švajcarovi celá odevzdat a představit ho rodině. Už tak často nečteme o její hravosti, jízlivosti, posměšcích atd. Jakmile se děj přesune z Prahy do Jesenice, začne se jevit jako poslušná žena, která je snadno ovladatelná nejen vypravěčem, ale i ostatními členy rodiny. Bojácnost neprojevuje jen před šíleným strýcem Cyrilem, toho se sice bojí jako jediná v domě, ale i před pratetou. S otcem dokáže „manipulovat“ díky jeho dobrému srdci a otcovské lásce k jedinému dítěti. Ale s pratetou Karolinou se

---

⁵¹ HAVLÍČEK, Jaroslav. *Neviditelný*. Praha: Československý spisovatel, 1958, s. 44.

⁵² Tamtéž, s. 54.

⁵³ Tamtéž, s. 59.

nedokáže o nic přít, i když je všechno její konání a rozhodování dívce velice nepříjemné. Přes Soninu nelibost a obavy je v domě stále fanaticky tolerována strýcova neviditelnost, ale i tetiny stařecké výstřelky, které zrovna Soně vadí nejvíce. Dokonce se proti tetě „bouří“, ale jen vnitřně, po otcově vzoru nedokáže pratetě oponovat.

„Je to tu ošklivé,“ opravovala mě. „Tím je však vinna jen teta. Nedovolí, aby se něco nového kupovalo nebo aby byl nábytek přemísťován. Ona je nesmírně konservativní. Všichni ji musíme poslouchat.“⁵⁴

Soňa v Hajnově vile je úplně jiná. Vlivem přítomnosti strýce, pratety a chladným chováním svého nyní už manžela Petra se stává plačtivou a melancholickou. Dokonce na svou letitou přítelkyni a služku Katy začne žárlit, když při hře na schovávanou nalezne Petra ukrytého v koruně stromů přitisknutého na Katy. Po této příhodě se jí znovu zmocní časté a silné migrény. Je velmi lehce rozrušitelná a citově nestálá – přesný opak svého manžela. Tomu se tímto chováním začne lehce přičít. Ve svatební noc chce oba manžele pozorovat „neviditelný“ strýc, ale Švajcar jej z pokoje nekompromisně vyhodí. Soňa bohužel nese zkažený posvátný okamžik velmi špatně:

Chovala se jako zlostná holčička, Chtěj nechtěj jsem musil před ní odhrnouti zástěnu u umyvadla, podívati se do skříně, dokonce i vlézt pod postel. Bylo mi stydno, ale ona dupala a plakala: „Bolí mě hlava! Prosim, prosím, odpusť! Opatř mi nějaký obklad! Je to hrozné! Ty nevíš ovšem, jaké to je. Nikdy jsi to nezkusil!“⁵⁵

Z bezstarostného a veselého děvčete, jaké jsme znali z Prahy, se vyvinula hysterická, paranoidní, rozrušená a nervózní žena, která se pro svou bojácnost nedokáže ani pořádně vyspat. Doma ji pronásleduje strýc na každém kroku a ona zůstává zavřená v pokoji. Nervové otřesy ještě umocní další příhoda se strýcem, který je špehuje při mazlení a zahlédne Soňu nahou. „Obrací se mi žaludek, vzpomenu-li na to. Peťo! Již nikdy nechci být před tebou nahá! Neměla jsem to za ošklivé, nestyděla jsem se, teď se však stydím!“⁵⁶

Všichni v domě znají Neviditelného, a proto nechápou, proč se Soňa nedokáže vyrovnat s nepříjemnou událostí a následným strýcovým pronásledováním. Dívka je přímo hysterická – propadá plačtivým záchvatům, při kterých nedokáže ovládat své vzlyky a tělo. Už tady je radno se zamyslet, zda je Švajcarova manželka psychicky v pořádku. Řeči o Neviditelném a srovnávání ho s Bohem, který vše vidí, společně s panickou hrůzou a

---

⁵⁴ Tamtéž, s. 69.

⁵⁵ Tamtéž, s. 159.

⁵⁶ Tamtéž, s. 172.

hysterickými záchvaty nás přivádí k otázce psychického zdraví. Když ji Petr hrubě vynadá za přespřílišný strach, popadne Soňu další hysterický záchvat: „*Peťo, to není pláč, to je jen taková křeč, nesmíš se zlobit!*“ *Ruce se jí svíraly a rozvíraly, bylo to ošklivé.*⁵⁷

Hugo Hajn ze strachu před tetou nechce o umístění strýce Cyrila do ústavu ani slyšet, snad poprvé se začne stavět Švajcarovi na odpor. Sonina paranoia a posedlost strachem z blázna začíná nabírat na obrátkách. *Nový zvyk ji posedl: probouzeti se s výkřikem. Mluvíti ze sna. Sápal se prý na ni. Vztahoval k ní ruce. Pak ještě jedna novinka: začala nedůvěřovat, bylo-li opravdu zamčeno. Někdy jsem musel i o půlnoci vstávat, abych ji přesvědčil.*⁵⁸

Předzvěst možného odjezdu od problémů do Prahy Soňu znovu rozveselí a přestane být ostražitá. Zapomene se zamknout. Náhlý útok šilence dívkou hluboce nervově otřese a kromě doktora k sobě nepustí žádného dalšího muže, nakonec svolí s návštěvou všech kromě manžela. V této chvíli vypravěč Soňu delší čas fyzicky nevidí, všechny informace získává od doktora, Katy a tchána. Co se odehrává za zavřenými dveřmi, nám i Petrovi zůstává nepřístupno. Nyní je „informační šum“ ještě větší, dříve Sonino chování tlumočil Švajcar, teď je jemu samotnému řečeno, co se s ní děje. „*Petře, to, co působí tak drásavě při pohledu na ni, není smutek v jejích očích, ale naprosté nic, které se v nich zračí.*“⁵⁹ Čtenář musí zaujmout stanovisko a Švajcar mu sám přímo nutí svůj pohled na věc, velice věcně vyvrací všechny domněnky nad skutečnou nemocí. Je tedy Soňa skutečně nemocná, jak tvrdí ostatní postavy v románu? *Připadalo mi nejvýš podezřelé, že pro mne neměla nikdy od Soni žádný vzkaz. Jednala asi podle návodu. Hajn si snad nepřál, aby někdo jiný než on vynášel zprávy z nemocničního pokojíka.*⁶⁰ Protože se Švajcar nedokáže vcítit do pocitů ostatních a očekává, že všichni jsou stejně tvrdí jako on, nebo si jen na něco hrají, nelze s ním souhlasit. Psychické zhroucení potvrzuje i následující setkání manžela s manželkou.

Dívka prochází obrovskou krizí. Poprvé, kdy ji spatří, jsme přesvědčeni, že je opravdu nemocná a že to není jen další „vrtoch“, jak by se mohlo ze Švajcarova líčení zdát. I on připouští manželčino nervové zhroucení. *Ovšem, já Soňu neviděl od případu*

---

⁵⁷ Tamtéž, s. 178.

⁵⁸ Tamtéž, s. 181.

⁵⁹ Tamtéž, s. 201.

⁶⁰ Tamtéž, s. 215.

s Neviditelným. Proto jsem se jí tak zhrozil. Jak byla vyhublá a jak byla bledá! Přece jen tedy byla opravdu nemocna, o tom nebylo možno mít pochybnosti.⁶¹

Její fyzický stav je žalostný, psychický také. Postupem času se na první pohled zdá, že se již uzdravuje. Melancholie ji ale neopouští. Jakmile doktor oznámí druhý měsíc těhotenství, všechno se vrátí do situace po šilencově útoku, další nervové zhroucení je na spadnutí. Poprvé Soňa zmíní myšlenku ukončení života. Je přesvědčena, že dítě je Cyrilovo, i když je to absolutně nemožné, incident se stal mnohem dříve, než bylo dítě počato. „Mně je to už všechno jedno,“ řekla, „nevím, v co věřím a co budu dále dělat. Je mi, jako by se mi měla hlava rozskočit. Kdyby se tak rozskočila, abych měla navždy pokoj!“⁶²

Apatie znovu pohltní její mysl. První známky toho, že je něco se Soňou v nepořádku více než předtím, pocítujeme při návštěvě u pratety Karoliny. „Mám smutné řeči ráda. Raději než ty veselé, opravdu. Nedejte na tatínka, on je tuze úzkostlivý. Hrozně by mě těšilo, kdybyste nám vyprávěla o chudáčkovi strýčkovi Cyrilovi!“⁶³ Sonina dřívější hrůza ze strýce je najednou pryč. Dokonce si ve vzpomínání na něj začíná libovat. Její nemoc se začíná dostávat do mnohem horší fáze, než je jen apatie, začíná být posedlá. Jinak ani její chování nelze nazvat: „Cítíš tu vůni? Cítíš ji? To je jeho vůně. Vůně dítěte, nemyslíš?“⁶⁴

Vliv pratety, se kterou se tajně schází a povídá si s ní pouze o Cyrilovi, začíná být velmi znát. Jak jinak lze vysvětlit, že strýci, kterého předtím nenáviděla, dokonce byla zhnusena představou jeho jako otce očekávaného dítěte, najednou lituje a dává sobě za vinu, že musel být umístěn do sanatoria. „Dnes již vím, že všechna má zaujatost proti němu byla hrozně nespravedlivá, mé hrůzy docela směšné. Chápu již, co jsem dříve nechápala. Bohužel, je již pozdě.“⁶⁵

Sonino upadání do bláznovství narušuje scéna, ve které jede v autě s Petrem a baví se spolu „na rovinu“ o jejich posledních výstřelcích. Jako by si najednou Soňa uvědomovala, že je nemocná, mluví rozumně, ale zároveň pomateně. Je přesvědčena, že vidiny, se kterými se ještě nikomu nesvěřila, jsou jejím trestem za Cyrilovo uvěznění. Nejvíc nám tuto domněnku reprezentuje následující ukázka:

„Velmi by ses mi zavděčila, kdybys pustila Neviditelného z hlavy.“

„Ale to já právě nechci,“ řekla živě. „Totiž – já ani nemohu.“

---

⁶¹ Tamtéž, s. 217.

⁶² Tamtéž, s. 227.

⁶³ Tamtéž, s. 233.

⁶⁴ Tamtéž, s. 236.

⁶⁵ Tamtéž, s. 237.

„Člověk může vždycky, když opravdu chce,“ tvrdil jsem.

„Ráda bych ti to vysvětlila.“ Mnula bezradně rukou čelo. „Je to však příliš těžké. Jak bych ti to pověděla? Případá mi to – třeba jako tahle jízda. Víš, když jedeme tam, dívám se na domy, lesy, aleje s jedné strany. Až se budeme vracet, uvidím totéž s jiné strany. Zнала jsem strýčka Cyrila také jen s jedné strany. Případá mi, že je mou povinností přesvědčiti se, jak vypadal s druhé. Chtěj nechtěj musím se zabývat jeho druhou tvářností. Dříve jsem ho posuzovala zle. Je mi asi souzeno, abych teď, když se vracím, dívala se na něho dobře. Ten druhý pohled je den ode dne zřetelnější a věrnější – jenže se ho také trochu bojím.“⁶⁶

Je otázkou, zda věta – „Totiž – já ani nemohu.“ – dokazuje, že Soňa Neviditelného vidí, nebo jestli na něj jen musí myslet. Monolog o vracení se je také zajímavým zdrojem k polemizování. Vrací se Soňa domů sama, či se vrací konečně Neviditelný domů „v ní“? Přikláníme se k názoru, že cesta autem domů je jakýmsi symbolem příjezdu strýce do domu, ale tentokrát v mnohem zruďnější podobě než byla ta fyzická. Soniny prorocké řeči působí velice mysticky, až by se mohlo zdát, že se začínají projevovat nadpřirozené síly – to nás utvrzuje v jejím špatném stavu, protože v Havlíčkově románu není díky naturalistické realitě pro nadpřirozeno místo. Pouze bláznova promluva tak má působit, je o své pravdě skutečně přesvědčena – v tom je Sonina zkáza. Její inteligence a touha po „vědění“ ji šírá stejně jako tehdy strýce a ponořuje ji do vlastního světa. Však i název kapitoly *Tanec nad propastí*, která následuje po zmíněné ukázce, nám signalizuje blížící se pád do temnoty – pád do hlubin šílenství.

Znovu se zde střetáváme se ztřeštěnou Soňou, jakou jsme mohli poznat v úvodu románu. Srší vtípem, ráda se posmívá, ale vše je zahaleno v pochmurném mraku šílenství. *Soňa opět bývala veselá. Velmi často se smála. Bývala dokonce pozoruhodně vtipná. Opravdu, nepřepínám, byla nyní zase samý žert a smích. Přímo jiskřila veselostí.*⁶⁷ Návrat, o kterém mluvila v autě, je tedy návratem k dívčí dovádivosti spojené se strýcovou neviditelnou přítomností. Důkaz pro domnělou neviditelnost na sebe nenechá dlouho čekat:

Snad vanem ode dveří, snad špatným uzamčením, nebo nenadálým otřesem učitelovy bouřící pěsti otevřela se pomalu dvířka přiborníku. Pomalu, lehce, jako když unuděný člověk zívá.

---

⁶⁶ Tamtéž, s. 249.

⁶⁷ Tamtéž, s. 254.

Jak se Soňa polekala! Jak se vzrušila! Podivil jsem se. V té chvíli zbledla jako křída. Teprve po chvíli se jí vrátila do tváří červeň, a byla to pak červeň zrádná, nezdravá. Možná červeň studu. Nyní však vyskočila se vztaženou paží a ukazovala ke dveřím: „Tam – tam!“ volala zajíkajíc se, „hle!“ A na rtech se jí kreslil úsměv bezmála blažený. Jako by se bylo vyplnilo, o čem právě snila! Jako by ji potkalo něco neskonale příjemného!⁶⁸

Konečně se Soně potvrdila Cyrilova přítomnost a mohla ji začít dávat na odiv ostatním v domě. Zpočátku vše zaobaluje vtipem: „*Hloupá, to já jen tak. Přece jsi to nemyslela doopravdy! Já jen žertovala. Nu, řekni, nebyl to povedený žert?*“⁶⁹ Takto se její zdravý rozum vyrovnává s nadpřirozeným Neviditelným, ale postupně se propadá do propasti šílenství a rozum začíná pozbývat. Už neříká, že je to jen žert. Havlíček ukazuje mistrnou znalost psychoanalýzy – v Sonině nevědomí se vlivem postupující psychózy začne vytvářet alternativní realita.⁷⁰ Věří v neviditelnost a návrat strýce Cyrila, sama si pro sebe šeptá a směje se, odmítá nocovat s manželem v posteli. V rozhovoru s doktorem začíná poprvé nesmyslně „blábolit“ a vyhýbá se realitě, popírá otcovství Švajcara a další jasné skutečnosti:

„Ano, ano,“ pokyvoval doktor hlavou, „věřím vám, milostpaní, ale my doktoři, my jsme taková protivná tvrdohlavá chasa. My věříme, a přece jen si žádáme nových a nových důkazů. Na příklad, já na vašem místě – já bych do toho ústavu přece jen napsal.“
„Neřekli by vám pravdu,“ chichotala se Soňa. „Stydí se za to, že jim utekl.“⁷¹

Stále se zhoršující stav pomatené zažije další otřes, když zahlédne Švajcara při polibku s Katy. Sama sice veřejně prohlašuje, že ji manžel nezajímá - má svého Cyrila, dokonce i v inkriminovanou chvíli nedává nic najevo. Směje se a manžela před Katy uráží a nechápe, proč si vybrala zrovna „nečistého“ Petra. Z chování po incidentu lze vyčíst, že část její osobnosti pořád vnímá Švajcara jako svého manžela. Večer se zamkne v pokoji a rozmlouvá s Neviditelným. Začíná míchat dohromady postavu Cyrila s postavou Petra Švajcara. Manžela nahradí pouze Neviditelným, jinak celou situaci popisuje přesně tak, jak ji zažila s Petrem:

Nechtěla bych, Cyrile, abys proti mně zhřešil cizoložstvím! Byla bych strašně nešťastna. Já vím, ty nejsi takový, abys jednal špatně. Věřím v tebe. Pamatuješ na to

---

⁶⁸ Tamtéž, s. 256.

⁶⁹ Tamtéž, s. 269.

⁷⁰ EAGLETON, Terry. *Úvod do literární teorie*. Praha: Albatros, 2010, s. 189.

⁷¹ HAVLÍČEK, Jaroslav. *Neviditelný*. Praha: Československý spisovatel, 1958, s. 283.

*odpoledne na svatovítské věži? Jak si mě měl v rukou? Bylo mi, jako bys rozhodoval o životě a smrti. Byl jsi jako Bůh. Když zavřu oči, vidím to celé živě před sebou.*⁷²

Po tomto výstupu začnou těhotné Soni první stahy a ten den porodí zdravého chlapce. Chorá mysl ji ale „zázrakem“ neopustí, začne být pouze klidnější, avšak jen v počátku mateřství. Přítomnost Neviditelného začíná vnímat čím dál víc. Rozmlouvá s ním, Neviditelný na ni a „syna“ dává pozor: „*Díval se, jak pije. Díval se, jak otvírá očka. Cyril ví, že je mu podobný! Je tomu rád. On je tak dobrý! Pečuje o mne, nespustí se mne oka. A víte již? Chce, aby se chlapeček jmenoval po něm Cyril.*“⁷³

Havlíček začíná Sonin vzhled vykreslovat mnohem bohatěji, aby ukázal postup šílenství. *Běhala s ním po pokojích jako divá žena, v očích děsný žár, na ústech hladový škleb, a jásala bouřlivým štěstím.*⁷⁴ Ve Švajcarových očích se změnila v monstrum, které by mohlo dítě ohrozit na životě. Takové stanovisko by mohl zaujmout i čtenář, zejména v části, kdy kvůli hrozcímu udušení dítěte Petr poprvé silně zakročí a od syna ji odstrčí. Soňa se ukáže ve fázi opravdového a hrůzostrašného šílenství.

*Jediným mávnutím ruky jsem ji odhodil od dítěte. Možná jsem tomu věnoval více síly, než bylo třeba. Zhroutila se. Zaplakala. Pak vstala a začala proti mně pěsti. Vycenila zuby. Vydávala neartikulovaný zvuk vzteku.*⁷⁵

Mozek začíná být nemocí postižený mnohem rozsáhleji. Soňa nedokáže už ani souvisle mluvit. Zadrhává se, přeskakuje slova i věty, místo hovoru zpívá. Stupňující se agrese, nezodpovědnost a ohrožování syna dožene Švajcara k razantnímu kroku. Dítě jí i přes výhrady doktora odebere a již více ho pomatené matce nehodlá vrátit. Nemocná manželka je umístěna do upraveného pokoje, kde na ni ostatní mohou dávat pozor. Ani utišující léky Soňu neuklidní natolik, aby přestala mlátit do zamčených dveří, hulákat, hrát na klavír apod. Ztratí veškeré zábrany, ukazuje se nahá, dokonce „spí“ s Neviditelným a křičí rozkoší na celý dům. Znovu se ukazuje Havlíčkova znalost psychoanalýzy – Freudovu myšlenku, že vše se točí kolem pudů a sexu, použije v nejpokročilejším stádiu nemoci, kdy je Soňa zbavena všech zábran a rozumného úsudku.⁷⁶ Jediné, co ještě v pomatení nevyzkoušela, byl pokus o sebevraždu. Jednoho dne se dostane ze své cely a skoro se jí povede vyskočit z okna. Švajcarovi se v hlavě vynoří nápad, jak se nepohodlného blázna zbavit navždycky. Naschvál před Soňou nezamkne dveře od cely a

⁷² Tamtéž, s. 334-335.

⁷³ Tamtéž, s. 346.

⁷⁴ Tamtéž, s. 351.

⁷⁵ Tamtéž, s. 352.

⁷⁶ EAGLETON, Terry. *Úvod do literární teorie*. Praha: Albatros, 2010, s. 189-194.

vyčkává v továrně, co se stane. Toho dne Soňa Švajcarová, dcera Hugo Hynka Hajna, spáchá sebevraždu skokem z okna.

Tento ženský charakter není jednoduché typizovat, protože prochází četnými vývoji. Byla dovádívou milenkou, ustrašenou manželkou, smutnou a uvadající ženou. Postupem času jí šílenství zbavilo všeho, čeho si na sobě cenila a kvůli necitelnosti a tvrdosti Petra Švajcara a pratety si nedokázala vytvořit obranu proti nastupující nemoci. V Soni sledujeme celý úpadek rodu Hajnů, je v ní promítnut konec jejího otce i konec továrny. Přestože je v románu zmiňována nejvíce a společně se Švajcarem je hlavní hybnou silou všech zvrátů, objevují se v *Neviditelném* další dvě ženské postavy, které sice neprochází tak dramatickým psychickým vývojem jako Soňa, ale psychologické a morální vyznění díla by bez nich nebylo tak silné.

3.2. Katy

Služebná Katy pracovala v domě Hugo Hynka Hajna už od dětství. Je sirotkem. Není typickou služebnou, dá se říct, že ji ostatní kromě pratety berou za člena rodiny – jako malou se jí a jejího bratra Filipa továrník Hajn ujal a vychoval je.

Reálný základ pro Katy našel Havlíček v nejlepší kamarádce své ženy – Marii Brykmanové. Je až s podivem, jak je románová Katy Brykmanové podobná. Stejně jako Katy v *Neviditelném* se Marii zabil otec, zemřela jí matka a ostatní rodina o ni nejevila zájem. Díky Havlíčkově ženě neskončila na ulici a dlouho s ní bydlela, dokonce i ve společné domácnosti s Jaroslavem Havlíčkem. Dostala se do domu stejně jako Katy a všichni ji brali jako rovnocenného člena rodiny. Marie pomáhala vychovávat Havlíčkově syna Zbyňka – i románová Katy pomáhala bláznivé Soni s výchovou, než ji úplně převzala.⁷⁷

Tak jako Soňa prochází výraznou proměnou, tak i přes Katy se Švajcarův vliv přežene jako vlna. V úvodní kapitole potkáváme ženu už zlomenou a poslušnou. Z vypravěčových slov sálá pohrdání a posměšek nad pokořenou bytostí: *Dnešní Katy je pokorná samička, které, chci-li, užiji a kterou, chci-li, odstrčím. Nikdy nemám obav, že se mi vzepře, že mi prchne. Vždy k službám prosím.*⁷⁸ Jako kontrast je nám dána na odiv vzpomínka na první setkání Petra se služebnou:

---

⁷⁷ HAVLÍČKOVÁ; MLISOVÁ; TAUDYOVÁ. *Jaroslav Havlíček: Neklidné srdce – vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence*. Liberec: Odkazy, 2006, s. 81-82.

⁷⁸ HAVLÍČEK, Jaroslav. *Neviditelný*. Praha: Československý spisovatel, 1958, s. 16.

Katy! Bylo jí sedmnáct, když jsem ji uviděl po prvé! Předčasně vyspělá, bílá a růžová dívka. Jasně modré oči, poněkud šikmo posazené, nad čelem vzdorovitá satyří čupřina. Jako by skrývala růžky! Ústa satyří, s koutky při úsměvu se šířícími vysoko vzhůru, nad nimi záblesk drobných, bělostných zubů. Štíhlé, taneční nožky, pevná, ostrá prsa. Samý smích. Vtělený život, vtělený optimismus.⁷⁹

Skoro stejný popis plný lichotících obratů Švajcar používá v „přítomném“ čase, kdy si s Katy podává ruku při seznámení. Ze Soniných slov a chování lze usuzovat, že je Katy její věrnou kamarádkou, se kterou probírají všechny dívčí problémy. Katy je spíše opakem Soni, a to nejen vzhledem, ale i chováním. Některými vlastnostmi jsou si podobné – obě jsou veselé mladé dívky v domě plném starších obyvatel. Dalo by se říci, že Katy a Soňa jsou „spojenci“ proti stáří, i když obě se mu nedokážou postavit. Rozdílnost v povahách děvčat je nejvíce znát v setkání s Neviditelným. Katy se absolutně nebojí, strach z Cyrila ji přijde směšný: „*Musíme se tvářit vážně! Nesmějte se! Já jsem se smála a dostala jsem. Teď dělám, jako bych si to hrozně brala k srdci.*“⁸⁰ Sama s Neviditelným měla jednou problém, který vyřešila po svém: *Šel okolo strýček Cyril a hmátl jí do výstříhu. Jenomže Katy nemusil nikdo pomáhati, vychrstla na útočníka skoro všechnu vodu ze své vaničky. Katy, ta prý se nebojí ani čerta, té je Neviditelný leda k smíchu.*⁸¹

I Katy je blízké posmívání a tropení si žertů. „*Považte,*“ *svíjela se Katy smíchem, „ona si představuje, že jí půjdete také udělat oficiální návštěvu!*“⁸²

Ještě jedna vlastnost je společná oběma mladým dívkám – flirtování. Katy nemá problém laškovat s kdekým, zatímco Soňa se omezila jen na Petra a bratry Fürstovi. Katy dokonce nevdává, že při flirtování s Petrem je přítomna Soňa. „*Ach bože,*“ *podivila se Katy, „vy máte kruhy pod očima! Neumíte ani trochu flámovat.“ Prstem se dotýkala oněch domnělých kruhů. Se zájmem jsem hleděl na její postavičku, na její pevné prsy, rýsující se pod přiléhavým svetrem.*⁸³ Nelze s určitostí říci, že by Katy s Petrem „koketovala“ v pravém slova smyslu. I vypravěč tuto možnost zavrhuje, ale v některých situacích je velmi odvážná, co se Petra týče. Je důležité připomenout, že se stane Petrovou milenkou ještě za Sonina života, to znamená, že oddanost Soně, kterou Švajcar horlivě argumentuje, není neochvějná. Stejně je ale sporné, zda skutečně Katy flirtuje například s Kuncem, starým Fürstem apod., protože vypravěč přisvědčuje, že se mu Katy od počátku líbila a

---

⁷⁹ Tamtéž, s. 15-16.

⁸⁰ Tamtéž, s. 176.

⁸¹ Tamtéž, s. 100.

⁸² Tamtéž, s. 101.

⁸³ Tamtéž, s. 100.

přítahovala ho, mohl tedy pouze žárlit a mít zkreslený pohled na věc. *Od prvního dne mě Katy vzrušovala. Můj rozum mi pro její osobu nadiktoval klidnou, veselou shovívavou uzavřenost. Ze skrytu této umělé zdrženlivosti jsem ji však bedlivě pozoroval.*⁸⁴

Vypravěč sám dívky často srovnává a můžeme říct, že více „nadržuje“ Katy, i když i na ni, jako správný cynik, nachází mezi kladnými vlastnostmi zápory: *Katy naproti tomu nevěděla, co je to býti přecitlivělá, neznala hrdošti, která by jí mohla zabránit, aby se zmocnila nabízející se radosti, neměla předsudků, které by jí byly zdržovaly pronést nahlas některé ze svých vtipných pozorování. Připadalo mi, že Katina ctnost spočívá v rukou pohrdavých.*⁸⁵

Jako většina obyvatel v domě ví Katy, jak se chovat před Neviditelným. Její role je oproti ostatním mnohem významnější – kdykoli se chystá nějaká slavnost nebo změna, hraje s bratrem Filipem před strýcem Cyrilem představení, ve kterém mu vše sdělí. Švajcar při pohledu na hranou scénku shledá, že je to až tragikomické. Přívlastek tragikomický se přesně hodí na Katin osud. Zpočátku veselá a ničím neohrožená komediantka proplouvá světem, kde se jí nic špatného nemůže stát. Když se mění okolí, konkrétně myslíme Sonin první nervový otřes, Katy zůstává pořád usměvavou rozumnou služkou.

V případě Sonina odloučení od Petra jsme mluvili o „informačním šumu“. Švajcar se sám diví, proč mu Katy o manželčině stavu nic kloudného neprozradí. Předtím byla jeho informátorem, teď se služka jeví jako „spiklenec“ proti němu. Přesto můžeme vyčíst, že Petra lituje, že byl od ženy odloučen a nic neví: *Zastavila se. Rozhlédla se. Na chvílku zaváhala. „Nu, ano,“ řekla pak, „ovšem že Sonin. Vždyť ona přece už druhý den seděla na slunci na lavičce. Doktor jí to dovolil, cožpak to nevíte?“ Čtla v mých očích a zarděla se. Také u ní jsem už byl chudákem.*⁸⁶ Katy tedy jako jediná porušuje informační „embargo“ a znovu se projevuje kladně vůči Petrovi, také jako jediná. A přesto nadále zůstává „spiklencem“ zatajícím důležité informace. Nepoví Švajcarovi o ženiných častých návštěvách u tety potvrzujících počínající posedlost strýcem Cyrilem. V očích vypravěče přesto nadále představuje zakázané ovoce, které chce ochutnat.

Kapitola s příznačným názvem *Katy* je pro služku zlomovým bodem. Soňa se nachází v pokročilém stádiu šílenství a odmítne nadále sdílet s manželem lože. Služebná Katy zůstane v patře vily s Petrem, o kterého se má starat. Ze Švajcarova vyprávění soudíme, že jeho kouzlo osobnosti začalo na Katy působit mnohem silněji. Už se ani na

---

⁸⁴ Tamtéž, s. 124.

⁸⁵ Tamtéž, s. 124.

⁸⁶ Tamtéž, s. 215.

oko nebrání dvojsmyslným řečem a sama má na Švajcarův „celibát“ narážky, které ale nezní posměšně: „*Nikdo nemá být tak docela osamělý,*“ tvrdila Katy. „*To není dobré pro nikoho.*“ *A já jsem přemýšlel. Ne, ty nejsi, milé děvče, tak naivní, jak se děláš. Víš asi velmi dobře, v jakém duchu mluvíš.*⁸⁷

Důvěrnosti mezi budoucími milenci začínají nabírat na obrátkách. Kdysi prostořeká Katy se najednou před Petrem červená. Švajcar cílí na Katinu věrnost Soni a svou blízkostí se snaží tento pevný svazek rozbít. Vášně překoná vypravěčův strach z odmítnutí a troufalost mu vynese odměnu – stanou se milenci: *Katy stála u okna a bojovala se svou uděšeností. Ručnik držela v ruce. Byla po pás obnažena. Neučinila ani sebemenší pohyb, aby zakryla hroty svých ňader.*⁸⁸ Tajný milenecký vztah trvá skoro dva měsíce. Za tu dobu se Katy do Švajcara zoufale zamiluje, oblažuje ho svou starostí a péčí. Postupně začíná být Petrem ovládána. Jako by si ani neuvědomovala, že zradila svou nejlepší přítelkyni, opojuje se pozorným milencem vrytým hluboko pod kůží. Její pověstná bezstarostnost a Švajcarova troufalost se ukážou být „zkázou“ všech tajností.

Když je při líbání zahlédne Soňa, procitne „hříšnice“ ze snivého zamilování a kaje se: „*Soňo,*“ *pravila chvějícím se hlasem, „měla bych odejít z domu? Odpověz, prosím, upřímně, nač se tě táži. Chtěla bys, abych odešla z vašeho domu?“*⁸⁹ I přestože jsou na vině oba milenci, Katy bere všechnu odpovědnost na sebe a začne se chovat skoro mučednický. Jak rychle vystoupala na vrchol, tak se stejnou rychlostí z něho začala padat. Snaha nasadit si na tvář masku „staré“ Katy se u vypravěče neseťká s úspěchem: *Nebyl to však dravý, satyří smích, ozářený zlatem klukovské čupřiny. Přes toto nezdolné mládí se přehnala metelice ledových krupek.*⁹⁰

Hne se v ní svědomí. Začne se chovat, jako by procitla z hlubokého snu. Nelze se bavit o úplném vystřízlivění, protože stále je pod vlivem Švajcara, možná i lásky k němu. Díky zbrklé situaci kolem porodu a silicímu špatnému psychickému stavu Soňa neřekne ostatním, co viděla. Švajcar se raduje, Katy nikoliv: „*Ani tomu nejste ráda, Katy?*“ *Vzal jsem ji za bradu a pohlédl ji s úsměvem do očí. Odpověděla, že je tomu ráda, ale jen kvůli mně.*⁹¹ Striktně odmítne s Petrem po kamarádčině porodu něco mít. Švajcar, opojen narozením syna, kterému chce zařídit lepší život, než měl on, vloží na Katina bedra

---

⁸⁷ Tamtéž, s. 303.

⁸⁸ Tamtéž, s. 311.

⁸⁹ Tamtéž, s. 332.

⁹⁰ Tamtéž, s. 332.

⁹¹ Tamtéž, s. 340.

povinnost dítě ochraňovat. *Libám ve vás matku svého hošíka,*“ řekl jsem divadelně, *usmívaje se. „Vždyť vy se ho nyní musíte ujmout.“*⁹²

Možná z lásky, ale spíše z pocitu vlastní zrady vůči nejlepší kamarádce tuto roli přijme. Svým chováním dokazuje, že se cítí být hlavním viníkem v milostném trojúhelníku. Vnitřní souboj se svědomím řeší jednoduše, snaží se Švajcara vidět co nejméně a pokud se potkají, přetvařuje se a pokouší se být pořád usměvavá. Tímto chováním začne pomalu upadat u vypravěče v nemilost. Cítí z ní slabost a tu on netoleruje, avšak stále o milenkou stojí:

*Ano, byl jsem zase bez Katy. Byla příliš zaujata dítětem. Žila v neustálém spěchu mezi svou kuchyňkou a Soniným pokojem. Když jsem ji v jídelně nebo v salonku zachytil, usmála se jen, nabídla mi rty, dala se zobjímati a pocuchati, ale jak mohla, vyvinula se mi a zmizela.*⁹³

Roli chůvy přikované k dítěti studem z vlastních činů dívka neopouští až do Soniny sebevraždy. Právě tady se z veselé a divoké Katy stane jen stín svého dřívějšího já. Švajcar si je dobře vědom, že má „hříšnici“ v hrsti. V následující ukázce přímo cítíme Katino hoře:

Podívala se na mě nekonečně jímavě, nekonečně smutně. Oči měla obrovské, řasy vlhké a na rtech stále ten podivný úsměv.

*„Já jsem ji zabila,“ řekla tiše. „To já jsem ji zabila. Nejdřív jsem ji však okradla. Zapomněl jsem zamknout dveře – víte?“*⁹⁴

Katy vzala vinu na sebe, Petr ji v tom nechá, protože je mu to takhle ku prospěchu. Postupem času se vztah s Petrem vyvine v jeho prospěch ještě více. Ze služky je teď pokorná a poslušná služebnice, náhradní matka dítěte mrtvé Soni. I kdyby chtěla z podivného „svazku“ se Švajcarem odejít, její svědomí by jí to nedovolilo. To, že se šíří výčitkami, pozorujeme, když vážně onemocní malý Peťa a otec ztratí veškerou naději:

*„Ne! Ne!“ hrozila kamsi. „Nezemře! Nehnu se od jeho lůžka! Udržím svými ústy jeho duši na jeho ústech. Nedám jí odejít! Slibuji ti to, Soňo! Jsem ti to dlužna! Ústa na ústech a čelo proti čelu! Ztratí-li vlastní rozum, ať se do něho přelije můj!“*⁹⁵

Román končí. Společně s Hajnovým rodem upadá i Katy. Její zmar jsme mohli číst už v první kapitole, ale byl nám nastíněn velmi lehce. Krutý osud smetl mladou dívku možná srovnatelně jako Soňu. Šílená dívka nakonec zemře, Katy musí dál žít s vědomím,

---

⁹² Tamtéž, s. 344.

⁹³ Tamtéž, s. 348.

⁹⁴ Tamtéž, s. 389.

⁹⁵ Tamtéž, s. 410.

že nejlepší přítelkyni ukradla manžela a dopomohla jí k sebevraždě. Soňa je postižena šílenstvím, Katy špatným svědomím a dřívější láskou k zlému Petrovi.

I když většinu románu obviňují ostatní postavy ze zhoršujícího se stavu pacientky právě Švajcara, při analýze charakteru Katy vidíme pomalý rozklad duše s účelnou „pomocí“ cynického vypravěče příběhu. Jestli stojí Švajcarova zlá povaha a chladný přístup za Soniným zešílením nelze prokázat, ale Petr je vinný v případě Katina úpadku. Avšak služebná šla tomuto osudu nevědomky naproti. Když vypravěč na konci příběhu vidí nápis „Každý svého štěstí strůjce!“ a zoufá si nad nespravedlností světa, i Katy na svém osudu nese vinu.

3.3 Prateta Karolina

Posledním z důležitých ženských charakterů v románu je prateta Karolina. S ní do příběhu přichází proti Švajcarovi soupeř, který se také neštítí s lidmi jednat chladně a odměřeně. Dělá to ovšem neobratněji a okatěji.

Stejně jako u Soni i Katy, také teta má základ v rodině Marie Havlíčkové. Teta Mary, která byla sestrou dědečka Havlíčkové, se Karolině podobá panskými způsoby i historií. Nikdy se neprovdala a vedla bratrovu domácnost.⁹⁶

Pratetu potkáváme ve čtvrté kapitole s názvem *Neviditelný* – jako většinu obyvatel Hajnova stavení. Hned podle Petrova popisu poznáváme, že paní domu je ona, i když vilka patří Sonině otci Hugo Hynku Hajnovi. Vypravěč často v setkání s tetou používá slova jako trůn, majestát, žezlo apod., čímž umocňuje dojem hrůzostrašné vládkyně:

Stál jsem před stařenou jako před majestátem na trůně. Neráčila učiniti ani jediného pohybu, který by znamenal, že mě také vítá. Byla oblečena v černé splývající roucho, plné záhybů, které její vysoké, kostnaté postavě dodávalo větší důstojnosti. Její obličej byl skoro čtverhranný, na skráních byly nalepeny bílé kudrlinky, tuhé jako drát. Měla citronově žlutou pleť, z vějířovitých vrásek vystupovaly obrovské, temné, vyboulené oči. Krk obepínala sametka a pod ní, okénkem malého výstřihu, dmul se a chvěl se rosolovitý vak, jehož středem protékala křivá, pulsující žíla.⁹⁷

Jak už jsme v práci zmínili, příběh je vyprávěn „vševědoucím“ vypravěčem, který nám dává nahlížet na děj i postavy pouze svým pohrdavým pohledem. Nejvíce tento styl

⁹⁶ HAVLÍČKOVÁ; MLISOVÁ; TAUDYOVÁ. *Jaroslav Havlíček: Neklidné srdce – vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence*. Liberec: Odkazy, 2006, s. 83.

⁹⁷ HAVLÍČEK, Jaroslav. *Neviditelný*. Praha: Československý spisovatel, 1958, s. 72.

můžeme pozorovat při jakémkoli setkání s pratetou. Švajcar, přesvědčen o tom, že ji má od začátku přečtenou, nás nutí zaujmout proti pratetě negativní stanovisko. Postupem času mu ale musí začít dávat čtenář za pravdu. Prateta Karolina nepatří zrovna mezi kladné charaktery, se Švajcarem se v krutosti a moci chtivosti může klidně měřit.

Všichni v domě ji přesto respektují, největší vliv má na Sonina otce Hugo Hynka Hajna, jenž je jí slepě zavázán. Po smrti Hajnova otce a zešilení matky se objevila teta Karolina jako spasitelka, která se slitovala nad osudem synovce. Tak ji vidí Hajn, což je patrné z této ukázky:

„Sdělila mi, k mému překvapení, že přijela jen proto, aby zůstala tak dlouho, dokud nebudu z nejhoršího venku. Učinila pro mne mnohem více, než k čemu se původně zavázala. Zůstala navždy.“⁹⁸

V kontrastu je nám předkládán Švajcarův komentář: *Že se však obětovala? Sotva. Zestárla, ženichové se již nenaskytovali, jak se hodil útulek u nedospělého hochá. Pěkně se přisála k závodu.⁹⁹*

Z předešlých dvou ukázek je tedy patrný rozkol mezi pojetím tety. Pro čtenáře ji nenahrává ani fakt, že teta Karolina se zastává Neviditelného, nechce dopustit jeho odvezení do sanatoria, ale s Hajnovou bláznivou matkou slitování neměla. Hajnova matka, byla rozhodně méně nebezpečný blázen než Cyril Hajn. Přesto dala teta Hugo Hajnovi ultimátum: *„Bud' to tvá matka půjde do ústavu, kam patří, nebo tě zde nechám samotna.“¹⁰⁰*

Je tedy vidět, že teta dává do popředí vlastní zájmy. Malého Cyrila se ujala a stala se jeho opatrovatelkou, zamilovala si ho, a proto ho nechtěla umístit do ústavu – byl totiž „její“. Využila vždy vliv a svou oběť, kterou podstoupila, aby si prosadila před Hajnem svou. Nebýt tety Karoliny, byl by Cyril v sanatoriu mnohem dříve a možná by se Soňa nervově nezhroutila, protože by neměla proč.

Hajnovská tvrdohlavost je blízká i pratetě. Trvá na tom, aby se v domě nic neměnilo, možná kvůli Cyrilovi, možná kvůli sobě. Dbá na jakousi „urozenost“ a panské chování. Ke Katy a Filipovi se nechová jako ke členům rodiny, je příliš hrdá na svůj původ. S ní je ve vile přítomna „minulost“, sama si v ní libuje, nedopustí nic měnit a čte si každý den jeden dopis z předchozích let, který poté pálí. Doslova si na lpění na minulosti zakládá.

---

⁹⁸ Tamtéž, s. 81.

⁹⁹ Tamtéž, s. 82.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 82.

Od začátku prateta nemá očividně Petra Švajcara v lásce. Přichází mladý člověk, který je potencionálním nepřítelem v jejím řádu. Sám Švajcar cítí, že jím teta pohrdá, protože je pouze synem ševce. Na zlepšení situace moc nepřidá absence celé ženichovy rodiny na svatbě. Teta nelibost vůči Petrovi dá najevo až při prvním otevřeném konfliktu ohledně strýce Cyrila:

„Vám tedy Cyril překáží? Nejste rozhodující, milý pane, který sám nectíte rodinných závazků. Bijeme snad děti, které nevědomky spáchaly zlo? Jen spodina, která v sobě nemá citu, tak činí. Chvála Bohu, nejsme u nás spodinou. U nás je zbavujeme pokušení. Och!“¹⁰¹

Díky předchozí ukázce se dozvídáme, že je prateta Karolina vznětlivé povahy. Hned se sice uklidní a začne „naoko“ hledat východisko, ale svou prudkost a rozkazovačnost projeví brzy znovu: *Neočekávaně se obrátila proti mně, sršíc vztekem, který dosud zadržovala: „To se vám ovšem líbí, vy vesnický neotesanče!“ Zařala pěst a zahrozila mi u tváře. „Bojte se, pane, bojte se hněvu božího!“¹⁰²*

Prateta Karolina je oproti dvěma předchozím ženským charakterům velmi předvídatelná. Čtenář tedy po pár výstupech očekává, jak bude postava jednat a jedinec teta Karolina plní svou počáteční roli panovačné manipulátorky.¹⁰³ Když nepomůže pouštět hrůzu na Švajcara a ani obviňování Soni z nastalé situace, díky které se rozhodlo o umístění Cyrila do ústavu, obrátí svůj hněv proti Hajnovi. Teprve tady dosahuje prateta čtenářova opovržení stejně jako Švajcar, avšak Petr díky vyprávění svého pohledu nachází u čtenáře i sympatie, kdežto teta ne: *„Beze mne by ses byl někde na půdě oběsil! Tak si měl málo odvahy k životu! Vždycky jsi byl takový. Vzpomeň si! Vzpomeň si, dokud je čas! Ještě bych ti mohla odpustit tvou troufalost!“¹⁰⁴* Tato postava zkrátka ví, jak ublížit, dokáže zacílit na to nejcitlivější místo. Nakonec Hajn nepodlehne, Cyril je poslán do ústavu a prateta Karolina se přestane se všemi bavit. Válku mezi ní a Hajnem zažehná až rodinný přítel Kunc. Soňa a Petr jsou stále v nelibosti. Nakonec prateta svolí k návštěvě, na které se mají všichni usmířit. Je to však jen strategie, jak ukázat své „hoře“ a obvinít ostatní, tentokrát jinak, než křikem a nadávkami:

---

¹⁰¹ Tamtéž, s. 186.

¹⁰² Tamtéž, s. 194.

¹⁰³ HRABÁK, Josef. *Čtení o románu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981, str. 47.

¹⁰⁴ HAVLÍČEK, Jaroslav. *Neviditelný*. Praha: Československý spisovatel, 1958, s. 195.

„Och, Soňo,“ řekla s bolestí, ať již pravou nebo vylhanou, „nedej Bůh, aby se na svém dítěti dočkala podobného jako já na svém.“¹⁰⁵

V dalších tetiných výstupech se promítají jen výčitky. Můžeme dokonce tvrdit, že začíná pomalu na svou stranu získávat skoro všechny z domu. V pomatené Soni získá spojence na celodenní povídání o Cyrilovi – je zřejmé, že prateta o její nemoci věděla vše, i přesto pokračovala v „jedovatých“ řečech. Ostatní obviňují Švajcara ze zhoršujícího se průběhu nemoci, je ale zajímavé, že tetu nikdo neosočuje.

Taktika, kterou zvolila, se nevyplatila. Když je Soňa ve fázi absolutního šílenství, navrhne prateta, aby se Cyril vrátil. Tento chabý pokus se nesetká s pochopením a Karolina se vzdá dalších snah o návrat Neviditelného. Nevzdá se však pomsty. Po Sonině sebevraždě vymyslí s Kuncem a ochrnutým Hajnem plán, jak by Švajcar nemohl zdědit továrnu a peníze z ní – vše má připadnout Petrovu synovi Pet'ovi, Švajcar má být pouze opatrovníkem dědictví. Později zjišťujeme, že tím podepsali konec továrny a Hajnova odkazu.

Prateta Karolina umře sama a s ní zmizí poslední člen rodu Hajnů. Dozvídáme se pouze, že dostala chřipku, a protože byla už velmi stará, její zdraví se postupně zhoršovalo. Petr se jí také pomstí – nepustí k nemocné jejího jediného a věrného přítele Kunce. Po smrti si vypravěč neodpustí pár řádku o pohřbu: *Jak asi zatlačily ty ohromné oči? V rakvi vypadala malá a drobná. Kdo by to řekl? Živá se zdála tak dlouhá! Jak vidět, všechny lidské představy jsou relativní.*¹⁰⁶

Jak jsme psali v úvodu této podkapitoly, teta je typově velmi podobná samotnému vypravěči, co se manipulování a dravosti týče. Oproti Soni a Katy se nemění, zůstává stále stejná, neustupuje ze svých názorů a požaduje neustálý respekt i podřízenost ostatních. Stará manipulátorka, jež se neštítí použít všech dostupných zbraní, aby dosáhla svého. Můžeme použít Švajcarova slova – je vládkyní na trůně s žezlem osudu Hajnova rodu v rukách. Nenechá se z trůnu sesadit a „kraluje“, i když ostatní postupně „uvadají“.

3.4 Okrajové ženské postavy

Všechny zásadní ženské charaktery jsme v předchozích podkapitolách vyjmenovali a analyzovali. Pro vyznění díla nejsou ostatní ženy v románu důležité. Není zde patrné, že by nějak zásadně ovlivňovaly děj. Ostatně vypravěč se jim ani moc nevěnuje.

---

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 233.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 401.

Žádná podobnost se známými či rodinou manželů Havlíčkových zde není, všechny jsou od začátku do konce vymyšleny v autorově fantazii.¹⁰⁷

Na začátku se dozvíme o manželce Švajcarova kamaráda Donta jménem Tina, kterou Petr opovrhuje pro její mnohmluvnost, vlezlost a falešnost. Popis Tiny v románu není nijak lichotivý: *Fádní, načechraná blondýna s kozíma nohama, velikým a měkkým poprsím, s dlouhými, ostrými řezáky a ještě ostřejším a ordinérním jazýčkem.*¹⁰⁸ Setkáme se s ní už jen na svatbě a Sonině pohřbu, kde vypoví spolu se svým manželem Švajcarovi přátelství.

Kuchařka Anna se v románu vždy tu a tam mihne, už od počátku ji vypravěč popisuje jako hloupou, tlustou, otravnou a zbytečnou osobou v domě. Nelibost vůči ní je vygradována na konci tím, že byla přítomna při sepisování dědického řízení a neřekla mu o tom. Švajcar ji jednoduše bez mrknutí oka vyhodí a nechápe, proč je poté osočován, že se zbavil nepotřebné staré kuchařky: *Když bylo po pohřbu, zavolal jsem si Annu k sobě do pokoje a zkrátka jsem ji vyhodil. Ne nějak zle – Bůh chraň! Dokonce jsem jí určil jakousi pensičku. Člověk se však dočká nevděku, i jedná-li kavalírsky.*¹⁰⁹

Na svatbě se objeví ještě Hermína a Helena, tyto dívky ale nemají v analýze žádný smysl, nebudeme se jimi zabývat.

Kvůli umístění většiny děje do vily a do továrny, není v díle mnoho postav, hlavně těch ženských. Největší prostor z okrajových charakterů má kuchařka Anna, kvůli neodůvodněné počáteční nesympatii Švajcara je zavrhnuta a popsána jen jako tlustonohá „mluvka“. Jak už je řečeno výše, pro vyznění díla nehraje žádnou roli.

---

¹⁰⁷ HAVLÍČKOVÁ; MLISOVÁ; TAUDYOVÁ. *Jaroslav Havlíček: Neklidné srdce – vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence*. Liberec: Odkazy, 2006, s. 83.

¹⁰⁸ HAVLÍČEK, Jaroslav. *Neviditelný*. Praha: Československý spisovatel, 1958, s. 36.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 401.

Závěr

V bakalářské práci jsme se zaměřili na román *Neviditelný* od spisovatele Jaroslava Havlíčka. Velká část textu je věnována životu a dílu autora, protože propojení Havlíčkova života s jeho prací je opravdu značné. Snažili jsme se vyzdvihnout často se opakující motivy smrti a nemoci společně s výraznými ženskými postavami. Za zmínku stojí vliv manželky Marie na spisovatelovu tvorbu, zejména porovnáme-li styl vyprávění zde citované prózy *Máňa* s interpretovaným románem, musíme uznat, že věnování díla Marii Krausové je skutečně na místě.

První kapitola nám výše zmíněné skutečnosti shrnula a byla doplněna i informacemi o filmech, které byly podle Havlíčkových děl natočeny. Autorova bibliografie je popsána chronologicky společně se zajímavými skutečnostmi, které vydání nebo psaní textu ovlivnily.

Ve druhé kapitole jsme se věnovali románu *Neviditelný* z hlediska tématu, kompozice a autobiografičnosti. Co se týče vlivu osobního života, použili jsme k bádání zejména vzpomínky osoby nejpovolnější – Havlíčkovy manželky Marie. Ta nejen že doplnila vzpomínkovou prózu *Máňa* o kapitolu „Jarda“, ale poskytla svou soukromou korespondenci a společně s dalšími dvěma autorkami sepsala zajímavou knihu *Jaroslav Havlíček: Neklidné srdce*, která nám posloužila zejména při hledání předobrazů analyzovaných charakterů.

Nejrozsáhlejší třetí kapitola se zabývá vlastní analýzou ženských postav. V úvodu tohoto oddílu jsme se snažili pomocí prací Doležela, Stanzela, Fulky a Peterky nastínit problematiku „vševědoucího“ vypravěče, protože v rozboru postav je jeho pohled rozhodující – polemizujeme s ním. Každá naše výraznější myšlenka je podpořena citacemi z románu. Při pokusu o typizaci charakterů jsme narazili na problém – dvě ze tří analyzovaných postav prošly tak velkým vývojem, že je nelze zjednodušeněji uchopit. Snažili jsme se polemizovat s vlivem Petra Švajcara na osud obou dívek.

Silné ženské charaktery můžeme nalézt ve skoro každé Havlíčkově próze, jejich srovnávání ale nebylo tématem této práce. Typizaci lze podrobit asi jen pratetu Karolinu, o které jsme z vypravěčova pera získávali veskrze negativní informace. Jedná se o zápornou postavu s manipulativními sklony a výbušnou povahou. Považujeme ji za jedinou plochou postavu z výrazných charakterů – její chování je neměnné bez nějakého většího překvapení pro čtenáře. Protože je prateta Karolina protivníkem Švajcara, formulovali jsme myšlenku,

že její úlohou v románu je vyvážení sil proti nemorálnímu vypravěči podobným typem postavy.

Cíl práce, který jsme si stanovili v úvodu, byl dle našeho názoru splněn. Analýza výrazných ženských postav je díky častým citacím, vlastním myšlenkám a kladením si otázek a odpovědí opravdu podrobná, měla by tedy posloužit k hlubšímu pochopení událostí v románu a usnadnit tak interpretaci díla ostatním.

Použité zdroje

Primární literatura

HAVLÍČEK, Jaroslav. *Neviditelný*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1958, 438 s. ISBN neuvedeno.

Sekundární literatura

BLAHYNKA, Milan. *Čeští spisovatelé 20. století – slovníková příručka*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1985, 830 s. ISBN neuvedeno.

DOLEŽEL, Lubomír. *Narativní způsoby v české literatuře*. 1. vyd. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2014, 181 s. ISBN 9788087855133.

EAGLETON, Terry. *Úvod do literární teorie*. 2. vyd. Praha: Plus, 2010, 318 s. ISBN 9788000025872.

FULKA, Josef; NOVOTNÝ, Jaroslav. *Fascinace neviditelností*. Praha: Togga, 2009, 181 s. ISBN 9788087258248.

HAVLÍČEK, Jaroslav. *Máňa*. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh, 1981, 261 s. ISBN neuvedeno.

HAVLÍČKOVÁ; MLSOVÁ; TAUDYOVÁ. *Jaroslav Havlíček: Neklidné srdce – vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence*. 1. vyd. Liberec: Odkazy, 2006, 143 s. ISBN 8086807274.

HRABÁK, Josef. *Čtení o románu*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981, 328 s. ISBN neuvedeno.

CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury – od počátků do roku 1945*. 1. vyd. Praha: Adonai, 2001, 599 s. ISBN 8086500217.

MENCLOVÁ, Věra; VANĚK, Václav. *Slovník českých spisovatelů*. 2. vyd. Praha: Libri, 2005, 822 s. ISBN 8072771795.

MLSOVÁ, Nella. *Byli a jsou...* 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 1997, 385 s. ISBN 8070411589.

PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2006, 248 s. ISBN 807290244X

RUMLER, Josef. *Epik Jaroslav Havlíček*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1973, 301 s. ISBN neuvedeno.

RUMLER, Josef. „Povídky z Havlíčkova kufru“. In HAVLÍČEK, Jaroslav: *Zázrak flamendrů – povídky z kufru*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1964, 494 s. ISBN neuvedeno.

STANZEL, Frank. *Teorie vyprávění*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1988, 317 s. ISBN neuvedeno.

VOISINE-JECHOVA, Hana. *Dějiny české literatury*. 1. vyd. Jinočany: H+H, 2005, 625 s. ISBN 8073190311.

Internetové odkazy

Barbora Hlavsová [online], [cit. 9. 4. 2015], Česko-Slovenská filmová databáze. Dostupné z <<http://www.csfd.cz/film/3085-barbora-hlavsova/>>

Neviditelný [online], [cit. 9. 4. 2015], Česko-Slovenská filmová databáze. Dostupné z <<http://www.csfd.cz/film/174031-neviditelný/>>

Prokletí domu Hajnů [online], [cit. 9. 4. 2015], Česko-Slovenská filmová databáze. Dostupné z <<http://www.csfd.cz/film/8829-prokleti-domu-hajnu/>>

Anotace

Jméno a příjmení:	Michal Škamrada
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Jana Sladová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Analýza ženských postav v románu Jaroslava Havlíčka Neviditelný
Název v angličtině	Analysis of female characters in the novel by Jaroslav Havlíček Neviditelný
Anotace práce:	Bakalářská práce se věnuje analýze a interpretaci románu Neviditelný. Za hlavní cíl si klade důkladnou analýzu ženských postav v románu. První kapitola popisuje život a dílo Jaroslava Havlíčka. Druhá kapitola rozebírá román Neviditelný z hlediska tématu, kompozice a autobiografických prvků. Třetí kapitola obsahuje podrobnou analýzu ženských postav
Klíčová slova:	Jaroslav Havlíček, Neviditelný, psychologický román, analýza ženských postav, Soňa, Katy, prarabka Karolina
Anotace v angličtině:	The bachelor project is focused on the analysis and interpretation of the novel Neviditelný. The main aim is to analyze female characters of the novel. The first chapter describes the life and work of Jaroslav Havlíček. The second chapter deals with the novel Neviditelný, its theme, composition and autobiographical features. The third chapter contains a detailed analysis of female characters.
Klíčová slova v angličtině:	Jaroslav Havlíček, Neviditelný, psychological novel, analysis of female characters, Soňa, Katy, great-aunt Karolina
Rozsah práce:	40 stran
Jazyk práce:	čeština